

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Културология

Том 1

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Cultural Studies

Volume 1

**КАК ПРАЗНИЧНИЯТ ХРОНОТОП И АКТЬОРИТЕ В НЕГО
СЪЗДАВАТ ОБЩНОСТ ЧРЕЗ ИЗОБРЕТЯВАНЕТО
НА ТРАДИЦИЯТА НА КУКЕРСТВОТО В РАМКИТЕ
НА ФЕСТИВАЛА НА МАСКАРАДНИТЕ ИГРИ
„СТАРЦИ В ТУРИЯ“ 2017 Г.**

РУМЕН СКРИНСКИ

Докладът поставя фокус върху фестивала на маскарадните игри „Старци в Турия“, проведен през 2017 г. Изследването прави опит да отговори на въпроса как празничното време-пространство създава общност чрез участието на различни актьори в него. Статията изследва изобретяването на традицията на кукерските игри в рамките на фестивалния ден, като се позовава и на автори, които работят в полето на културната антропология. В текста са предадени и впечатления на участници в събитието, които активно вземат роля в описаната събитийност. Докладът коментира понятия като ‘празнична общност’, ‘изобретена традиция’ и ‘празничен хронотоп’, като ги поставя в контекста на теренното наблюдение.

Ключови думи: Кукерски игри, изобретена традиция, фестивал, общност, празник

**HOW THE FESTIVE CHRONOTOPE AND ITS ACTORS CREATE
A COMMUNITY BY INVENTING THE TRADITION OF MUMMERY:
THE PAGEANT „STARCI IN TURIA“ 2017**

RUMEN SKRINSKI

The present paper focuses on the “Starci in Turia” pageant (2017). It examines how the festive time-space (chronotope) produces community through the participation of various actors. The author examines the invention of the tradition of mummery games during the festival day, referring to authoritative theories in cultural anthropology. The text conveys the impressions

of participants in the event, who take an active role. Important concepts such as ‘holiday community’, ‘invented tradition’ and ‘holiday chronotope are discussed’ within the context of field observation.

Key words: Mummer's games, invented tradition, festival, community, holiday

УВОД

Изследвайки празничното време-пространство, което включва в себе си различни участници, заемащи разнообразни роли и попадащи в строго дефинирана йерархична система, трябва да удържаме в съзнанието си функциите на включената в хронотопа малко или повече традиция. Освен нея, важни условия са присъствието на комеморативния елемент, възстановяването и разиграването на ‘прастари’ маркери, които отбелязват конкретни същности, както и отношението на самите репрезентатори към празничното събитие. Нещо повече, търсейки подход в осмислянето на съответно конструираната общност, необходимо е да се разберат и анализират мотивациите, които я поддържа да живее тук и сега, в рамките на продължителността на конкретното комеморативно действие. Тъй като общността е сложен социален конструктор, не е възможно да бъде мислена като отделно звено от останалите членове на обществото. Тя по презумпция винаги е по-малка, по-компактна и хомогенизирана, с по-ясна и отчетлива йерархия, а тези аспекти неминуемо се поддават на влияние от страна на други твърде забележими фактори.

В такъв смисъл празничната общност е именно нещо подобно: съответстваща на изискванията на празничния хронотоп с вплетени в нейните малки цялости аспекти на комуникативната и културната памет, както и знаниявите структури на изобретяване на ‘прастарата’ традиция. Твърде любопитно е да бъдат проследени връзките на такава цялост, която се конституира в рамките на, да речем, един фестивален ден и се разпада под естествените белези на неговия свършек. Но в границите на процеса на нейното хомогенизиране, се включват всички белези на изобретяването на традицията, възраждането на културната памет, символиката на празничните атрибути, които „оживяват“ за целите на празника, и пробуждането на миналото, към което участниците в празничния хронотоп се числят като последователи и наследници.

Именно за тези смислови цялости ще стане дума, когато говорим за традиционния Фестивал на маскарадните игри „Старци в Турия“ в родното село на хумориста Димитър Христов Чорбаджийски – Чудомир, община Павел баня, област Стара Загора. Празникът датира от шест години (*към 2017 г., когато е проведено теренното наблюдение – бел. авт.*) по идея на общинското ръководство и е с фестивален характер и награден фонд, осигурен от Община Павел баня. Това предполага включването в празничната събитийност и на жури, което наблюдава участващите кукерски и маскарадни групи и преце-

нява нивото на 'изпълнение на традицията'. Ето защо обект на теренното изследване (наблюдение) ще бъде споменатият фестивал. По време на няколкочасовото събитие ще се обследват актьорите в него, които представляват всички ангажирани страни – през организаторите в лицето на Общинската администрация, до участниците, гостуващите групи, помощниците по реализацията на фестивала, странично включените в празника субекти и публиките.

Ще бъде направен опит за демонстрация на това как празникът създава 'въобразена общност' (с позоваване на Андерсън), как я конструира, какви са специфичните изисквания за това тя да просъществува точно определено време, какви са маркерите, по които става разпознаваема, какво я крепи, какво я мотивира да присъства тук и сега в рамките на фестивала, какво се случва с „общността“ преди и след празничното време, кога се създава и кога се разпада тя, хомогенна ли е, какви актьори привлича, кои отпадат от нея, ако е така – защо, както и достатъчно силен стимул ли е празничният хронотоп за хомогенизирането на групи хора?

Ще се погледне и върху темата с паметта – комуникативна и културна памет (по Асман) – какво се помни, какво се възражда, какво се комуникира, кое отпада от традицията, кое е задължителен компонент. Не на последно място ще се търсят и отговори на въпросите, свързани с изобретяването на традицията (с поглед към Хобсбом). Кое е традиция, откога датира, древно ли е, помни ли се, или е нововъведение, което се възражда периодически за целите на празника, как се възобновява, има ли трансформации, налице ли са промени?

Текстът опитва да представи и по-цялостна картина на обекта на наблюдение, за да бъде той разбран, осмислен, дефиниран, изведен от частното към общото. За тези цели обаче е необходим един предварителен поглед накратко върху теоретичните постановки, свързани с общността, празника, традицията и паметта.

ТЕОРЕТИЧНИ ПОСТАНОВКИ

„Думите носят смисъл: обаче някои думи носят и „чувство“. Думата „общност“ е една от тях. Тя създава хубаво чувство: каквото и да означава думата „общност“, хубаво е „да бъдеш в общност“, „да си част от общността“ [...] Ние чувстваме, че общността е винаги нещо добро“¹. Общността често пъти съдържа стойност на малка група хора, събрали се в името на някаква ценност, общо благо, споделени интереси. Общности се създават за неопределено време. Те могат да се градят с години и да се разрушават за миг. Между членовете на общността понякога съществува ясно изразена йерархия, социалните връзки са регламентирани и допълващи смисъла на общностното

¹ БАУМАН, З. Общността. Търсене на безопасност в несигурния свят. ИК ЛИК, С., 2003, с. 7.

съществуване. В съзнанието на хората по принцип общността е позитивна структура, в която има разпределение на отговорностите, групов морал, фундаментална ценностна система и етични норми, които регулират поведението на отделните представители.

Празничната общност е много интересно за изследване явление, защото тя реализира представи, за които не бихме подозирали, отвъд рамковата определена на празника. Парадоксалното е, че на такъв тип общност са поверени множество смислови цялости, които трябва да я удържат монолитна и неразпадаща се, вместо тя да е свободна и неподвластна на закони, както предполага празникът. „Тя трябва лесно да се разделя, както и е била лесно обединена. Тя трябва да е гъвкава и да остава такава, никога да не е в друго състояние, освен в зависимост от „до следващо нареждане“ и да съществува дотогава, докато трае удовлетворението. Нейното създаване и разтуряне трябва да бъде определено от избора, направен от тези, които я съставят – от техните решения да държат на своята принадлежност или да се оттеглят“². На участниците в групата са вменени ангажименти и необходиминости, които те трябва да изпълняват, ако искат да съществуват като единство. И ето как става ясно, че празничното време не трябва да се разбира само в смисъла на вакхическа и необузdana свободия на отделните групи, ‘прикрепени’ към него – то носи определен заряд, който може да бъде използван целенасочено и съобразно ситуацията.

Изтегляйки се плавно към интересуващата ни по-специфична общност – ‘живееща’ в света на празника – трябва да кажем, че днешните ѝ отличителни белези я определят като трудно поддаваща се на строги дефиниции и регламенти. От една страна, в традиционните общества празничната общност е функционирала като група с ясно маркирани позиции на отделните индивиди. От друга, в съвременното попадаме в многопластовата ситуация, обединяваща в себе си новаторски и архаични принципи, във формирането на празничните общности. В тази сфера попада и групата на кукерите, която се изявява като обединяващ празничен микромодел на света.

Това е така, защото, „когато се събере една група, тя има географски граници, точно определени членове, обща дейност, в която те са ангажирани, и разделение на труда [...] Когато една група е формално организирана, тя може да има експлицитно формулирана идеология, целенасочен „план на действие“ или набор от процедури за изпълнение на дейността, която обединява нейните членове“³. В случая с участващите в кукерските игри, те са мотивирани от празничното време, което предполага формиране на общността и което

² БАУМАН, с. 79.

³ КРЕЙПО, Р. Културна антропология. Как да разбираме себе си и другите. ИК ЛИК, С., 2000, с. 114.

разполага тази общност по траекторията на собствената си реализация. Все едно: групата ще бъде, докато го бъде и празничния хронотоп.

„Наистина празникът актуализира началото на универсума, на изначалната, в най-висша степен съзидателна епоха, през която всички неща, всички същества, всички институции са били фиксирани в своята традиционна и окончателна форма“⁴. Празникът е завръщане към едно прастаро време, за което почти винаги членовете на групата си спомнят, като репрезентират определени смислови компоненти, като представят отново мистично натоварените и символни значения на празника. Онези, които участват в отбелязването и припомнянето на това, което е било, са организирани в подходящата за целта общност. Наричаме я ‘празнична’, защото събитийността, в която се включва тя, е фиксирана със задължително случване в хронотопа на празнуването. Изхождайки от размишленията на Роже Кайоа за свещеността на празника, трябва да изтъкнем и значението на самата общност, включена в него – тя носи същия смислов заряд, тя се идентифицира със ‘сакралното’ като понятие, което се различава от профанния светоглед, съществуващ в пределите на другото, делничното време, например.

В празничния хронотоп се вливат мотивите на членовете на групата, извиква се културната памет, въобразява се общността и се актуализира вярването за „традицията на миналото“. „Както знаем, именно желанието да се припомнят, обновят, запазят, утвърдят ценностите на някакви културни, обществени, национални или политически блага е онази сила, която поражда в трайно съществуващата заинтересована група потребността от празници“⁵.

Макар да използва понятието за ‘въобразена общност’ в различен контекст и по други поводи, Бенедикт Андерсън⁶ дава много добра възможност да разширим, ако разбира се е възможно, понятието му и да кажем не без основание, че празничната общност е именно такава – въобразена. Тя е сътворена в кратък, изтичащ във времето контекст, но мисли себе си като единно цяло, което има жизнен ресурс да ‘оцелее’ в хронотопа на конкретно разглежданата фестивална събитийност. Общността използва пресътворяването на ритуала и празника като възможност да бъде изведена и демонстрирана културната памет. „В празничното време на големите събори хоризонтът се разширява до космически измерения, до времето на сътворението, на изначалието и на големите преломи, които светът е претърпял в древността“⁷. Тоест това е времето, в което се е зародила т. нар. ‘традиция’, която се обновява всеки път, когато е налице хронотопът на празника.

⁴ КАЙОА, Р. Човекът и свещеното. ИК ЛИК, С., 2001, с. 111.

⁵ ЖИГУЛСКИ, К. Празник и култура, Партиздат, С., 1989, с. 62.

⁶ Вж. АНДЕРСЪН, Б. Въобразените общности. Размишления върху произхода и разпространението на национализма, ИК Критика и хуманизъм, С., 1998.

⁷ АСМАН, ЯН. Културната памет, ИК Планета 3, С., 2001, с. 55.

В такъв смисъл понятието на Ерик Хобсбом⁸ за ‘изобретена традиция’, макар отново да е част от друга смислова система на разбираня, би могло да ни бъде полезно, за да проследим как се ре-сътворява минало, когато са на лице всички други важни елементи – празнична общност, подходящо време, изведена от историята културна памет, пространство на празничната игра и мотивация на участващите група да мислят себе си в границите на празничната общност – силно хомогенна и също толкова лесно податлива на разпадане.

ФЕСТИВАЛЪТ – ТАКЪВ, КАКЪВТО ГО ВИДЯХМЕ

За да могат теоретичните постановки, които бегло засегнахме, да изпълнят ролята си на фундамент, който конституира в рамка интересуващата ни проблематика, ще се опитаме да разгледаме Фестивала на маскарадните игри „Старци в Турия“ в неговата пълнота с всички участници, които се ангажират във времето на неговото провеждане. Ще се опитаме да проследим изходната хипотеза на изследването за това как празничният хронотоп и актьорите в него създават общност чрез изобретяването на традицията на кукерството в рамките на събитийността.

За поредна година общинското ръководство на Община Павел баня организира станалия вече традиционен от няколко години насам Фестивал на маскарадните игри „Старци в Турия“, чиято цел съгласно статута му е да „покаже културното наследство, свързано с кукерските игри в бита на българите, да съдейства за тяхното съхранение и предаването им от поколение на поколение“⁹. В документа, който е утвърден с нарочна заповед на кмета на Община Павел баня Станимир Радевски, е разписано още, че игрите се провеждат всяка година в края на месец март на площада в с. Турия в рамките на традиционните „Чудомирови празници“ и са своеобразен завършек на сезона на маскарадните игри в цялата страна. Организатор на маскарадните игри е Община Павел баня, със съдействието на кметство с. Турия. Фестивалът на маскарадните игри „Старци в Турия“ – 2017 г. има конкурсен характер.

Организаторите изготвят програмата на празника и реда за изява на групите в дефилето по предварително подадени заявки за участие.

Началото на маскарадните игри се обявява от кмета на Община Павел баня, като всички участници се събират в центъра на с. Турия. Дефилето започва след представяне на анотация от водещия за всяка поредна група. Кукерските колективи представят програмата си в рамките на 15 минути. Групите от чуж-

⁸ Вж. ХОБСБОМ, Е. Нации и национализъм, ИК Обсидиан, С., 1996.

⁹ Старци в Турия: Статут на фестивала, достъпно на: <https://www.old.pavelbanya.bg/modules/news/index.php?storytopic=70&storynum=30&start=60>, последно посещение на 15.05.2017 г.

бина и групите от община Павел баня участват в дефилето, но не участват в конкурсната програма.

Кукерските групи са оценявани от жури, съставено от етнологисти и фолклористи.

Присъждат се следните награди:

- *Награда за цялостно представяне;*
- *Награди за автентични маски, костюми и персонажи и др;*
- *Всички участващи групи получават грамоти за участие.*

Транспортните разходи и нощувките на групите от страната и чужбина са за сметка на участниците. Организаторите осигуряват на желаещите нощувки на преференциална цена в частни квартири в стаи с 2 и 3 легла. За групите от България организаторите осигуряват пакетирана храна в деня на маскарадните игри.

Настоящата информация цели да даде пълна представа за фестивалното събитие, като тя е част от официалния статут на фестивала, по който всяка година се провежда нарочният празник.

Фестивалът започва с встъпителни думи на водещия (става дума и за автора на настоящата статия, който е в особената позиция както на участник в празника, така и на наблюдаващ отстрани случванията в рамките на празничния хронотоп). Той разказва на публиката какво предстои през празничния ден, разяснява регламента и представя членовете на журито. След това водещият дава думата на кмета на общината, който открива фестивалната програма, след което започва и самото дефиле на кукерските и маскарадните групи. През годината, когато бе осъществено наблюдението на събитието, в него взеха участие 22 кукерски групи с над 1000 участници от цяла България. Международни групи нямаше, като отново се запази устойчивата тенденция от предходните години на празника да присъстват едни и същи участници.

По думите на организаторите впечатление правят нови персонажи и нови групи, които се включват в надпреварата за паричните премии, осигурени от Общината. Ангажираните с провеждането на празника лица разказаха, че фестивалът с течение на времето е създал твърдо ядро от посетители – както участващи групи, така и публики, които идват целенасочено за фестивалния ден – с ясно съзнание какво ще наблюдават и какво ги очаква. Тази тенденция се запазва и при останалите, т.нар. ‘странични’ участници в празника, които ‘експлоатират’ провеждането му с цел търговия на стоки, храни и ‘традиционни’ занаятчийски продукти.

С приближаването на началния час на фестивала, 10:00 ч., атмосферата на площада в село Турия става приповдигната: чуват се хлопки от маскарадните костюми, организатори обикалят в хаотичен ред, изчиствайки последни подробности преди старта, участниците се подреждат на определените предварително за това места, публиката разсеяно търси удобни зони за позициониране

на наблюдение, търговците продължават вглъбено да привличат клиенти, не-ангажирайки се особено със случващата се събитийност около тях.

Усеща се онова, за което стана дума в теоретичната рамката на настоящото изследване: конституирането на празничната общност, която несъзнато организира около същностите си участници и ги подвежда под регламента на фестивалното време-пространство, където ще се ‘отвори’ арената на пробуждането на мислената като ‘прастара традиция’. В същото време комуникативната памет, свързана с припомняне на близкото минало (например разказването на спомени сред участниците за миналогодишния празник) ще отстъпи място на културната, която се отнася до дълбокото минало на предците, чиито наследници вярват, че чрез играта си и преобличането си в маскарадните костюми успяват по магически начин да общуват с тях: да ги почетат, като разиграят ‘незабравеното минало’; да го репрезентират и да го поднесат на днешния празничен ден, който позволява подобна актуализация на ‘онова, което е било’.

Водещият на фестивала чете преди излизането на всяка кукерска група кратък текст анотация (представяне) на най-характерното за онова, което публиката ще види от съответните участници. И тук също така излиза на фокус повторемостта на отличителни спомени, атрибути, практики и обяснителни модели, които дават яснота за съответния ритуал, който ще съживи миналото на площада. Представя се каква е играта на кукерите¹⁰ (наричани и ‘старци’) и защо те са част от поредицата обредни действия, включени в началото на новата селскостопанска година, когато започва периодът на вършитбата и сеитбата на земята, тъй като си е отишла зимата, дошла е пролетта и старите българи са на полето, което ражда сигурността и прехраната на живота. Обяснява се смисълът на всяка част от костюма на кукера или маскираното плашило, разкриват се детайли от неговата фундаментална роля – да прогони злите сили от дома и семейството и да установи царуването на ‘доброто’. Играта на старците, техните стъпки, позиционирането им в рамките на ритуалната презентация, символиката на действията – всичко това са аспекти на вече конституираната се празнична общност, която функционира в рамките на осъществяването на регламента на фестивала.

Разгръщането на множества изобретени традиции от всяка една кукерска или маскарадната група се събира в колективния стълб на празничната общност, която мисли себе си като структура, пазеща древното наследство и имаща за задача да го представи: за да го припомни; за да го изведе от миналото, което е податливо на забравата; за да го установи тук и сега, където спомнянето е по линията на колективната културна памет, забравила репрезентациите на същото това минало в предходните 2-3-4 години, но имаща трайно знание за неговите фундаментални маркери назад във времето. Така празничният хро-

¹⁰ Вж. ЦОНЧЕВА, Е. Кукери: символи, обичаи и наследство, <http://newme.bg/articles/kukeri-simvoli-obichai-i-nasledstvo>, последно посещение на 03.11.2020 г.

нотоп на фестивала и най-вече пряко ангажираните актьори в него създават общност чрез изобретяването на традицията на кукерството и позиционирането ѝ пред странично ангажирани други актьори като публиките например, чиято задача е да възпоменат, да преживеят вътре в себе си, да размислят и събудят културната памет, да попълнят късовете незнание за ‘древното’ и така да станат част от празничната общност, организирана около циркулирането на символи и устойчиви структури.

В разговор с ръководителите на кукерските групи по отношение на мотивацията на участниците да играят в маскарада, се откроява един много сходен и в същото време очакван отговор: ‘Това е традиция, така се прави, понеже ние сме българи и това е част от историята ни’. Така обговорена, мотивацията се прехвърля по много непредубеден начин и върху празничната общност: тя е особено ентузиасизирана от факта, че може да изяви себе си като наследник на ‘прастарото минало’, което сякаш ѝ е дало пълното право да го репрезентира, да го припомня, да го пренася и съхранява. Това е твърдо знание сред участниците в маскарада, което те не подлагат на съмнение, и за това играят, символизират, комуникират. Така празничната общност остава хомогенна и цялостна, докато не приключи ритуалът, докато не бъдат изпълнени със съдържание всички роли, докато миналото не се съживи, не се покаже и не се ‘погребее’ отново след края на изпълнението на съответната група.

Празният от други дейности, грижи, занимания и събития ден¹¹ дава възможност на множеството микрогрупи, носители на традицията, да станат една своеобразна макроструктура, която живее в пълнотата на играта и символите. Рамките на фестивалното време-пространство оказват и границите на празничната общност: тя ще свърши, когато отделните ритуали приключат; тя ще се разпадне, когато регламентът го поиска; когато фестивалът премине в другата си фаза – награждаването на групите. Тогава всеки член на празничната общност вече постепенно се отделя от нея, за да се приобщи към своята си микрогрупа и да премине в режим на все по-ясно изразяваща се индивидуалност.

За да функционира обаче кратката хомогенност на празничната общност, е необходимо да бъде отхвърлена забравата, да се възроди трайната и неподлежаща на съмнение памет за ‘древното минало’, където е започнала традицията според убежденията на участниците в маскарада. Ето за това като своеобразна спояваща структура на празничната общност се явява културната памет за кукерството; за старите българи; за времето, в което човекът е бил подвластен на природните стихии и се опитвал по магически начин да въздейства на природата, за да я умилостиви, за да съхрани труда си на полето, а с което и живота си.

¹¹ Вж. СИМЕОНОВА, Г. Християнската празничност на православния българин, Светлоструй, С., 2001.

Културната памет извиква ‘прастарите’ маркери на традицията, за да послужат те в рамките на пресъздаването на ритуала. И всичко вече е изпълнено: преоблечените като кукери хора, конституират общността, която е единна и цялостна в името на категоричното признателно отношение към паметта, свързана с миналото – с неговото пробуждане и пресъздаване. А после, след като то е представено и за поредна година разиграно, празничната общност няма ангажимент да функционира като такава. Няма пречки пред нейното разпадане, а когато това се случи, празникът свършва, защото няма какво да се спомня повече за днешния ден, за днешната година. Изискванията са изпълнени, почитта към предците е сторена, общността е свободна да разхлаби връзките си, членовете ѝ да я напуснат, а с което и да излязат от сакралния хронотоп и постепенно да се потопят в профанния.

Фестивалът на маскарадните игри „Старци в Турия“ е много подходящ пример за изложените смислови конструкти. Всичко, за което стана дума, може да бъде наблюдавано, изследвано и обговаряно през призмата на аспектите, които се отнасят към празника. Традицията, миналото, микрогрупите, които се връщат назад във времето чрез играта си, циркулираща в хронотопа на фестивалната символика, отношението на публиката към наблюдаваните ритуали – ето тези елементи са в дълбока симбиоза със съвременните интерпретации, вложеното новаторство в иначе ‘традиционната’ игра и оригинално-еклектичната смесица от костюми и напластявания, служещи за презентация пред журито и зрителите.

Така по смисъла на понятието за общност на Бауман с убеденост можем да твърдим, че празничната общност е нещо ‘хубаво’ – силно устойчиво и дълбоко рефлексивно. То пулсира, за да изпълни съдържанията си, целите и очакванията от самите членове на общността. Но и въвлеча странични персонажи, които съпреживяват събитийността, маркират себе си като част от онова ‘минало’, което е запазено за ‘извикване’ от страна на празничната общност, живееща за кратко сред неговите белези.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По време на Фестивала на маскарадните игри „Старци в Турия“ включеното наблюдение ни даде много ясна възможност да видим как са разпределени ролите и йерархиите в събитийността. Въпреки че е налице регламент за участие, времетраене на презентацията и изисквания за продължителността ѝ, реалността бе по-гъвкава от строго установените норми. Публика и участници общуваха в свободни разговори помежду си; осъществяваха контакти; разменяха си координати; фестивалната програма се разместваше от страна на организаторите по желание на самите кукерски групи; зрителите често разсейваха вниманието си заради всевъзможните изкушения на търговците; организаторите на моменти се опитваха да въдворят ред във фестивалния гра-

фик поради битови неуредици от страна на гостуващите групи. Всички тези аспекти на събитието правеха гъвкава и сама празнична общност, чиито компоненти непрекъснато се сливаха и разпадаха поради различни причини.

Въпреки това всяко скорошно завръщане към изобретяването на традицията от страна на участниците в празничния хронотоп отново конституираше интересуващата ни макрогрупа и тя ‘заживяваше’ в контекста на изискуемия регламент. Възможността за сравнение на предишни издания на фестивала с проведеното на 1 април 2017 г. събитие в село Турия, още веднъж потвърждава първоначалната хипотеза на теренно наблюдение – актьорите в маскарада са ключовият компонент, който извиква изобретяването на традицията чрез помощта на културната памет и празничния хронотоп. Така по безспорен начин се събират множество микрогрупи, които образуват гъвкавата и податлива на промени цялост на празничната общност. Тя трае, докато трае празникът, тя черпи сили от изобретения хронотоп – аналог на ‘прастарото време’.

Така чрез методите на включеното наблюдение, разговорът и възможността за сравнение на събитийността от изминали години, може да се твърди, че празникът е време-пространство на друг тип общност – такава, каквато трудно би се ситуирала в профанния делник, тъй като нейния жизнен хоризонт кореспондира със сакралността.

БИБЛИОГРАФИЯ

- АНДЕРСЪН, Б. Въобразените общности. Размишления върху произхода и разпространението на национализма, ИК Критика и хуманизъм, С., 1998.
- АСМАН, ЯН. Културната памет, ИК Планета 3, С., 2001.
- БАУМАН, З. Общността. Търсене на безопасност в несигурния свят. ИК ЛИК, С., 2003.
- ЕЛИАДЕ, М. Образи и символи. ИК Прозорец, С., 2003.
- ЕЛИАДЕ, М. Сакралното и профанното. ИК Хемус, С., 1998.
- СИМЕОНОВА, Г. Християнската празничност на православния българин, Светлоструй, С., 2001.
- ХЪОЙЗИНХА, Й. Homo ludens. ИК Захарий Стоянов, С., 2000.
- КАЙОА, Р. Човекът и свещеното. ИК ЛИК, С., 2001.
- КРЕЙПО, Р. Културна антропология. Как да разбираме себе си и другите. ИК ЛИК, С., 2000.
- ТЪРНЪР, В. Ритуалният процес. Структура и антиструктура. ИК ЛИК, С., 1999.
- ХОБСБОМ, Е. Нации и национализъм, ИК Обсидиан, С., 1996.
- ЦОНЧЕВА, Е. Кукери: символи, обичаи и наследство, <http://newme.bg/articles/kukeri-simvoli-obichai-i-nasledstvo>, последно посещение на 03.11.2020 г.